

РАДМИЛО Б. ПЕКИЋ¹

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ СА ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ
У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ, ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА ЗА ИСТОРИЈУ

ХУМСКО-ДАБАРСКА ВЛАСТЕЛА ПИЋЕВИЋИ (XIV-XV ВИЈЕК)

САЖЕТАК. Аутор се у раду бави истакнутом властеоском породицом Пићевић, која је била насељена у Дабру у Хумској земљи током XIV и XV вијека. На темељу пословних и судских књига Дубровачког архива, затим пронађених натписа на стећцима, приказани су неки члановима ове угледне породице и њихови поданици, који су у Дубровнику продавали пољопривредне и сточарске производе, учествовали у пресретањима и пљачкама и обављали истакнуте положаје у доба управе Косача и Павловића.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Пићевићи; властелини; Дабар; Дубровник; стећци.

*Дабар њоље земљо фина
Од Преворца до Дивина.*

Као један од градова Захумља, Дабар се први пут помиње под називом „*Dobriskik*” у X вијеку, у познатом дјелу „*De administrando imperio*”, које је написао византијски цар и историограф Константин Порфирогенит. У поменутом спису, Константин Порфирогенит каже да тадашња „Србија и Паганија и земља Травуњана и За-

¹ bijeljani@yahoo.com

Рад је резултат истраживања у оквиру научноистраживачког пројекта ИИИ 47023, *Косово и Метохија између националне идентичности и евроинтеграција*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Рад је примљен 21. новембра 2019, а прихваћен за објављивање на састанку Редакције Зборника одржаном 3. децембра 2019.

хумљана и земља Конављана беху под влашћу цара Ромеја, а те земље опусте од Авара (јер из тамошњих земаља они изгнаше Романе, који сада станују у Далмацији и Драчу) и то цар (Ираклије) у овим земљама насели Србе (Ферјанчић, 1959, стр. 49, 123).

Након насељавања на Балканско полуострво, словенска племена формирала су племенске територије зване жупе, природне административно-територијалне јединице, настале у ријечним токовима, долинама ријека или у пољима са окружењима (Томовић, 1999, стр. 195–197). Једна од таквих жупа формирана је на ободу Дабарског поља и околине. Сматра се да топографски назив Дабар води поријекло од словенске ријечи која се користила у XIV вијеку. Значење јој је као и у другим словенским језицима: долина, шумовит до, тијесан до – *vallis* (Шобајић, 1954, стр. 6, 7).

За разлику од наведеног, становништво Дабра сматра да је топоним Дабар добио име по животињама дабровима, којих је некад на овом простору било, али су временом истражени (Пекић, 2005, стр. 28, 29).

Први писани помен Дабра као жупе срећемо у *Љейоѿису ѿоѿа Дукљанина*, гдје се помиње под називом „*Debre*”. Говорећи о Захумљу, односно о Хумској земљи, у XXX глави поменутог дјела Дукљанин наводи: „*Dragoslavu dedit Chelmaniam regionem et has jupantias: Santania, Papava, Yabsko, Luca, Velica, Gorimit, Vecenike, Dubrava et Debre*” (Шишић, 1928, стр. 327).

У дубровачким изворима, жупа Дабар први пут се помиње 1283. године² (Луčić, 1984, стр. 289).

Жупа Дабар била је погранична жупа Хумске земље која се источно граничила са травунијском жупом Ватницом, касније названом Фатницом. На преостале три стране Дабар се граничио са хумским жупама и то: сјеверно са жупом Невесиње, западно са жупом Дубраве и југозападно са жупом Попово (Пекић, 2005, стр. 31–39).

Жупа Дабар била је једна од девет жупа која је чинила ширу административну област Захумље, касније прозвано Хумском земљом. Након осамостаљења од византијске власти, долази под управу рашких владара, који су са извјесним прекидима били вазали византијских царева. Све до смрти обласног господара Војислава Војиновића 1363. године, Дабар је био под управом Рашке

² *Rocmanus Godenni de Drusba presentem et consencientem ancillam suam Radosclauam de Verbasse uendidit Jacobo de Crossio pro solidis denariorum grossorum quindecim diffinite ad mortem etc. Et si dicta Radosclaua fugeret in totam jupnam de Debre [...]. DAD, Div. Canc. I, f. 139' (15. IX 1283).*

(Србије), а од наведене године Дабром управља властелин Санко Милтеновић (син Милтена Дразивојевића), поданик босанског владара Твртка I Котроманића (1355–1391), који се 1377. године прогласио за краља Срба и Босне. Међутим, још од времена крупног властелина Војислава Војиновића, који је управљао подручјем од Сјенице, Подриња, Гацка, Дабра, Требиња, Драчевице и Конавала, у Дабру су живјели нижи властелини из породице Пићевића. На властелине Пићевиће одавно је пажњу скренуо истакнути историограф М. Динић. Он је утврдио да се Пићевићи помињу кроз читав један вијек, од средине XIV до средине XV вијека (Динић, 1967, стр. 35–36; Динић, 2003², стр. 353–354).

Из властеоске породице Пићевић из Дабра, у историјским изворима најраније се помиње Милош Пићевић. Његов вазал био је извјесни Хлапен који је 17. априла 1352. године, на јавном мјесту у Дубровнику продао Дабоју Бенкуогнутовићу једну товарну животињу за четири перпера и четири гроша³ (Пекић, 2005, стр. 81, 112, 234–235).

The image shows a snippet of a handwritten Latin document. The text is written in a cursive script and includes the following words: "Dabo", "Bencuognutovich", "unum salmerium", "cum", "pro yperperis", "III grossos". The text is partially obscured by a white box.

СЛИКА 1: DAD, Div. CANC. XVII, F. 38 (27. IV 1352)

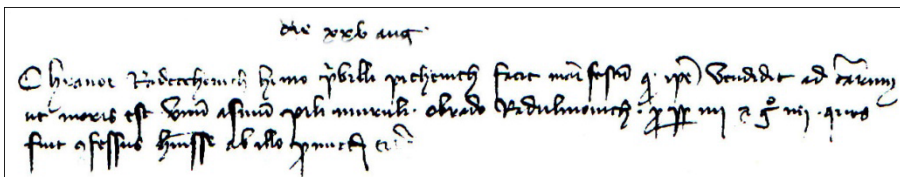
У каснијем периоду, у доба управе Санка Милтеновића, помиње се Прибил Пићевић из Дабра, који је 1365. године био јемац Вукцу Дубравчићу из Невесиња.⁴

У каквим су родбинским односима били Прибил Пићевић и раније помињани Милош Пићевић није нам познато.

³ *Clapen homo Milossii Picychieuich de Deber facit manifestum quod ipso vendit ad carum Daboe Bencuognutovich unum salmerium cum [...] pro yperperis III grossos IIII.* DAD, Div. Canc. XVII, f. 38 (27. IV 1352).

⁴ *Volcheç Dobrauçich de Neuesigna [...] Pribil Pichieuich de Deber, Pribeç Tuerdoeuich, Pripcus frater eius se constituerunt pleçii pro dicto Volcheç.* DAD, Div. Canc. XX, f. 9 (20. IV 1365).

И Прибил Пићевић је имао поданике. Један од њих био је Хра-
ноје Радетчевић, који је на јавном мјесту, у Дубровнику, 26. авгу-
ста 1372. године, продао Обраду Радулиновићу једног магарца за
износ од четири перпера и четири гроша⁵ (Пекић, 2005, стр. 105).

СЛИКА 2: DAD, Div. Canc. XXIII, f. 134 (26. VIII 1372).

Да је Санко Милтеновић управљао Дабром потврђују дубровач-
ки извори у којима се 1367. године, али и касније, помињу пода-
ници Санка Милтеновића из Дабра.⁶

Након смрти Санка Милтеновића, који се 1372. године помиње
као покојни, његовим посједима завладали су брат Градоје Мил-
теновић и двојица Санкових синова, Бељак и Радич Санковић.
Првобитни посједи ове властеоске породице налазили су се у
области Загорја и око горњег тока ријеке Неретве. С поменутог
простора ширили су се ка Невесињу, Дабру, Попову, све до дубро-
вачког приморја (Мијушковић, 1960, стр. 17–54).

Раније помињани властелин Прибил Пићевић у дубровачким
изворима помиње се током седамдесетих и осамдесетих година
XIV вијека. Између осталих, пословао је са Твртком Љепчинићем
и Цвјетком слугом покојног Ника Кабужића.⁷

Дана 4. јула 1376. године, Прибил Пићевић из Дабра јемчио је
Милосаву Несновићу да ће му Твртко Љепчинић вратити позај-
мљених 20 перпера до Свете Барбаре.⁸ Поред Прибила Пићевића
други јемац био је Богић Твртковић из Дубровачке жупе, из Гори-
ча (Динић, 1967, стр. 35; Динић, 2003², стр. 353–354). Међутим,

⁵ *Chranoë Radetcheuich homo Pribilli Picheuich facit manifestum quod ipso vendidit ad carrum ut moris est unum asinum pili muruli Obrado Radulinouich pro yperperos IIII et grossos IIII [...].* DAD, Div. Canc. XXIII, f. 134 (26. VIII 1372).

⁶ *Pribil Radoslauich de Deber homo Seinchi [...].* DAD, Div. Canc. XXI, f. 88 (5. XI 1367); *Radouaz Obradouich de Deber homo Senchi [...].* DAD, Div. Canc. XXI, f. 162' (3. III 1368).

⁷ *Pribil Pichyeuich ex una parte et Çiuchus, famulus condam Nichi de Caboga, Tuertchus Liepçinich ex alia parte faciunt manifestum quod ipsi contentantur quod quicquid dicet et determinabit inter ipsos Radien Sloterch de animalibus LXIII [...].* DAD, Div. Canc. XXIV, f. 150' (8. VI 1376).

⁸ DAD, Div. Canc. XXIV, f. 158 (4. VII 1376).

Твртко Љепчинић и његови јамци нијесу вратили дуг у договореном року. Поравнање рачуна извршено је тек пет година касније, и то 16. септембра 1381. године, када је наведени зајам вратио Прибил Пићевић из Дабра.⁹

На темељу ранијих пословних уговора сазнајемо да је поменути Тврдислав Љепчинић био с подручја Трусине, смјештене изнад Дабра, гдје су Пићевићи имали своје посједе. Дана 26. септембра 1369. године, Тврдислав Љепчинић из Трусине изнад Дабра на јавном мјесту у Дубровнику продао је коња црне длаке Будоју Бернићу, по цијени од 13 перпера.¹⁰

Током XIV вијека и касније, због тешких економских прилика које су узроковали ратни сукоби, гладне године, разне епидемије и сличне недаће, млада популација из Дабра одлазила је у Дубровник да ради као најамна радна снага. Мушка популација је притом, уколико је била на служби код неког занатског мајстора, изучавала одређене занатске вјештине и служила своје учитеље, који су их издржавали, на крају службе им давали диплому, односно алат свога заната, и симболичну новчану накнаду. И женска радна рада Никола се обавезао да ће, током назначеног времена, Мирки обезбиједити издржавање (храну, одјећу и становање) и на крају службе дати новчану накнаду у износу од три перпера.¹¹ Нажалост, на основу наведеног извора немамо сазнања из кога је насеља Дабра била поменута Мирка. На основу помена „област Пићевића“, оправдано је претпоставити да су ови властелини управљали неколицином дабарских насеља.

Почетком осамдесетих година XIV вијека, у дубровачким изворима помињу се двојица браће: Хрватин и Вукац Пићевић. Као и претходно помињани Милош и Прибил, тако су Вукац и Хр-

⁹ *Pribilus Pichieuich de Daber facit manifestum quod ipse constituit se fideiussorem et pagatorem Miloslaus Nesnouich pro Tuertcho Liepčinich ibidem presente de yperperos XX pro debito de quo dictus Miloslaus habet cartam notarii supra dictum Tuertchum ad soluendum usque ad festum sancte Barbare proxime venturos per apthay renuntiando. Bogich Tuertcouich de Brenno de Goriça simili modo ad dictum terminum se constituit plegium et pagatorem dicto Miloslauo pro dicto Tuertcho de yperperos viginti per apthay renuntiando [...]. DAD, Div. Canc. XXIV, f. 158 (4. VII 1376).*

¹⁰ *Tuerdislaus Liepcinich de Drussina proper Debra facit manifestum quod ipso vendidit ad currum ut moris est Budoe Bernich unam equam pili nigri pro ypperis XIII. [...]. DAD, Div. Canc. XXII, f. 5' (26. IX 1369).*

¹¹ *Mircha filia condam Goyani de contrata Pichieuich facit manifestum quod ipsa locat se et opera sua ad standum cum Nicolao de Palamota usque ad quatuor annos proxime futuris. Et hoc ideo quia ipse Nicolaus promisit illi dare omni anno perperis III et victum et vestitum [...]. DAD, Div. Canc. XXI, f. 150 (14. XII 1367).*

ватин Пићевић имали своје вазале. Децембра 1381. године оптужени су поданици Хрватина и Вукца Пићевића за почињене пљачке на подручју Требиња (Sivrić, 1999, str. 211).

Двије године касније поново се помиње Хрватин Пићевић из Дабра. Дана 4. фебруара 1383. године Хрватин Пићевић обавезао се Милтену Сечу да ће му до Св. Марије (Велике Госпојине), односно до 15. августа исте године, о свом трошку у Дубровник допремити пет стара и четири купела жита¹² (Sivrić, 1999, str. 211).

Познато је да је Вукац Пићевић имао два сина, сахрањена у селу Љутом Дољу у Дабру, смјештеном испод Трусине, на удаљености од око три километра од данашњих Берковића. У и данас активном ограђеном православном гробљу, код цркве посвећене Ва-знесењу Господњем, налазе се средњовјековни споменици, стећци. Ранијим истраживањима је утврђено да некропола броји 81 споменик, и да је седам стећака орнаментисано. На два стећка облика сљемењака евидентирана су два натписа о чијем садржају је одавно упозната научна јавност. На једном сљемењаку је ишчитано:

„Овдје лежи Радослав Вукчић, Вукца Пићевића, на својој, на племенитој“.

На другом стећку написан је следећи садржај:

„Овдје лежи Радивој Вукчић Вукца Пићевића син, на својој племенитој (с) братом Радосавом“ (Стојановић, 1984², стр. 18; Vego, 1964, стр. 41).

На основу изложеног видимо да се ради о стећцима под којима су покопана двојица браће, Радивој и Радосав, синови Вукца Пићевића. Натписи су датирани у другу половину XIV вијека.

Сматра се да су властелини Пићевићи имали главно сједиште у непосредној околини Љутог Дола. На то упућује и натпис да су двојица браће покопани „на својој племенитој“, тј. на својој властелинској баштини. Недалеко од Љутог Дола, идући западно, смјештено је село Потком. У овом селу, на локалитету Павловина, у другој половини прошлог вијека мјештани су откопали цркву мањих димензија (8,52 x 4,65 m), која је према предању порушена у доба османлијске окупације, између 1480 и 1490. године. Познати археолог М. Вего констатовао је да је црква била у посје-

¹² *Cervatinus Pichieuich de Deber facit manifestum quod promittit et se obligat Miltino Sieç de dando eidem Miltino usque ad festum sancte Marie de mensis augusti proxime venturum staria grani quinque et copellos quatuor conducti Ragusium expensis ipsius Chervatini.* DAD, Div. Canc. XXV, f. 181 (4. II 1383).

Слика 3: Стећци Радивоја и Радосава, синова Вукца Пићевића (Љути До).

ду властелина Пићевића и да је послужила као костурница кти-
тору (Пекић, 2005, стр. 212, 213).

У Љутом Дољу и Поткому евидентирани су средњовјековни
споменици на више локалитета и то: Зердино гробље, Радовац,
Будино гробље, Ражњаник, Терзића гај, Терзића бријег, Павловина
(Џомбетин бријег) и Зечево гробље. Од наведених локалитета по-
себно је интересантан Радовац, гдје је евидентирано преко 270
средњовјековних споменика – стећака (Пекић, 2005, стр. 189–194).
Наведени локалитети још увијек нијесу археолошки истражени.

Поред Љутог Дола и Поткома, властелини Пићевићи, како смо
раније истакли, били су насељени и на подручју Трусине, смје-
штене изнад Берковића, југоисточно од Невесиња. На подручју
Доње Трусине налази се засеок Пићевићи, које је средњовјековно
име сачувало све до данашњих дана. Мјесто је највјероватније
прозвано Пићевићи по овом властелинском роду. Поред постоја-
ња насеља Пићевића, и дубровачки извори свједоче да је Трусина
била под управом Пићевића. Подручје Трусине насељавали су
поданици Добривоја Пићевића. Почетком 1413. године извјесни
Мишковићи из Трусине, људи Добривоја Пићевића, оптужени су
због некаквог престапа¹³ (Тошић, 2005, стр. 37, 39).

¹³ *Radoan Dobercinich pro se et Radouino eius frater coram domino Simone de Goziis Rectore conqueruntur supra Vucoslauum et Milorad fratres et filios Budichi Mischouich et supra Pribil Mischouich patrum suprascriptorum, homines Dobrouoy Pichieuich commorantes in Trusina et quemdam filiastrum Bogmili Predoeuich. Eo quia predicti acceperunt sibi violenter perperos sexaginta et vulnerauerunt cum ense Radouinum suprascriptum cum efusione sanguinis taliter quod iacet in lecto [...]. DAD, Lam. de for. III, f. 43 (8. I 1413).*

За разлику од Добривоја Пићевића, није нам познато у коме је насељу Дабра живио Придјег Пићевић, који је заједно са својим подаником Радославом Хранчићем у Дубровнику тужен 1406. године због крађе и заробљавања десетогодишњег дјечака Гојка (Динић, 1967, стр. 35).

Поред Придјега и Добривоја Пићевића, у истом периоду у Дабру је живио и Остоја Пићевић. У каквим су родбинским односима били Придјег, Добривоје и Остоја Пићевић није нам познато. Дана 6. јула 1418. године, кнез Гргур Вукосалић Николић који је управљао Поповим Пољем и околним подручјима, укинуо је царину коју је основао пред Стоном, и том приликом је издао повељу, у којој се као један од свједока помиње и Остоја Пићевић (Динић, 2003², стр. 331–332, 354). Међутим, становништво Дабра, као и њихови властелини Пићевићи, били су потчињени Радичу и Бељаку Санковићу. Познато је да је вазал Радича Санковића био Богдан Хатељевић, који је погинуо прије 1390 године, вјерно служећи свога господара војводу Радича.¹⁴ Сахрањен је у дабарском селу Милавићима, на локалитету Црквина (Томовић, 1974, стр. 91, 92).

Године 1391. војвода Радич Санковић покушао је да прода Дубровчанима Конавле, па је уз одобрење босанског краља нападнут од стране властелина Косача и Павловића, који су Конавле и утврђени град Соко заузели и међусобно подијелили, а војводу Радича утамничили. Косаче и Павловићи управљали су Конавлима преко својих жупана. Тако су заједнички држали и град Соко у Конавлима посредством двојице својих кнезова, који су уједно били и кастелани Сокола. Септембра 1422. године, помињу се двојица кастелана Сокола, извјесни Бранко и Радич Пићевић (Kurtović, Filipović, 2011, стр. 210).

Властелин Радич Пићевић помиње се и у каснијем периоду у дубровачким изворима. У то доба, били су учестали напади на путнике и трговце који су преносили робу, о чему свједоче бројне тужбе сачуване у *Lamenta de foris*, познатој архивској серији Дубровачког архива. Разбојништво и отимачина били су општа обиљежја овога времена. Приликом пресретања и напада, не само што је отимана и пљачкана роба, већ је долазило до туча које су се завршавале смртним исходом. Напади су најчешће извршавани на путним комуникацијама, као и у кућама у које су навраћали путници намјерници. Тако је 19. августа 1429. године, пред ду-

¹⁴ *Milsa filius condam Bogdana Catheglieulich [...]. DAD, Deb. Not. X, f. 42 (12. I 1390).*

дговачким кнезом, Мирослав Кучетић оптужио Тому Чемеровића да му је приликом проласка у Невесиње одузео 30 перпера; као свједоке навео је Ратка Дабишића и Радовца Миловчића. Затим је оптужио и Миливоја Рашовића и двојицу његове браће да су му у Невесињу украли четири перпера. У истој оптужници навео је да је приликом проласка кроз Дабар навратио у кућу Новака Прибановића, поданика властелина Радича Пићевића. Том приликом је Новак Прибановић у својој кући у Дабру напао Мирослава Кучетића и на силу му одузео четири перпера.¹⁵

Још од доба античког периода, па све до данашњих дана, путни правац ишао је од данашњих Берковића преко Трусине за Невесиње. Премда се у извору изричито не наводи, највјероватније да се покрадени Мирослав Кучетић у Дубровник враћао путном комуникацијом Невесиње, Трусина, Берковићи. Овај пут пролази недалеко изнад данашњег насеља Клечка у Дабру, за које се сматра да је било у посједу властелина Пићевића. Истражујући Дабарско поље двадесетих година прошлога вијека, П. Шобајић пронашао је натпис на стећку, у селу Клечку на локалитету Требе-син. Том приликом је истакао да је натпис нечитљив, и, како каже, могао је само да ишчита: „Асе лежи Ранеуа Пићовић бих слуга” (Шобајић, 1954, стр. 40). Знатно касније, током 2003. године Р. Пекић је истраживао „Жупу Дабар у средњем вијеку“, и тек након неколико долазака на поменути локалитет, уз јако преламанье сунчеве свјетлости, на једном преврнутом стећку обраслом у драчи, уочио је натпис. Међутим, због лоше очуваности, није могао да ишчита натпис у коме се помињу Пићевићи (Пекић, 2005, стр. 194, стр. 202–203).

Касније је Г. Комар објавио садржај поменутог натписа и констатовао да натпис гласи:

„А се лежи Радича Пићовића. Бих слуга у војводе Сандаља прави и такво јесам и када мрех“ (Комар, 2011, стр. 236).

Касније је исти аутор поново објавио наведени натпис и сам себе ревидирао, констатујући да је натпис састављен из два дијела и да гласи:

¹⁵ *Mirossauus Cuzetich coram domino Rectore ser Johanne de Goze conqueritur supra Thomam Zemerouich. Eo quia per vim sibi accepit in Neuesigne yperperos triginta. Testes: Ratchus Dabisich, Radouaç Milouicich. Item conquestus fuit supra Miliuoç Rosouich et duos eius fratres. Eo quia in loco Neuesigne furatus fuere sibi yperperos IIII. Item conquestus fuit supra Nouachum Pribanouich hominem Radiç Pichieulich. Eo quia in domo Nouachi in Dabar per vim acceperunt yperperos IIII.* DAD, Lam. de for. VIII, f. 233 (19. VIII 1429).

„Приступајте и гледајте и правду служите. Асе лежи Радича Пићевића. Бих слуга у војводе Сандаља прави и такви јесам и када мрех” (Комар, 2016, стр. 150).

Породица Пићевић из Дабра била је чувена и угледна. Склапали су и брачне везе у складу са својим друштвеним статусом. Иваниш Пићевић из Дабра био је зет познатог кнеза, цариника и протовестијара Браила Тезаловића из Праче. Браилова кћи Владислава била је удата за Иваниша Пићевића у Дабар (Стојановић, 1928, стр. 170–171).

Након пада Босне 1463. године, Османлије су двије године касније, 1465. године, напали и највећим дијелом окупирали Херцеговину, и самим тим и Дабар. Пићевићи из доба Османлијске управе нису нам познати.

Током XIV и XV вијека, Пићевићи су били под управом облачних господара Војиновића у склопу средњовјековне Србије, а затим у доба босанских владара њихови сизарени били су Санковићи и Косаче. Родбински су били повезани и са истакнутим босанским протовестијаром Браилом Тезаловићем.

Из XIV вијека познати су сљедећи Пићевићи: Милош, Прибил, Хрватин и Вукац Пићевић; затим Радосав и Радивој, синови Вукца Пићевића. У XV вијеку истакнути Пићевићи из Дабра били су: Прибјег, Добривој, Остоја, Радич и Иваниш. Њихове баштине налазиле су се у насељима Дабра: Љути До, Потком, Клечак и Трусина. Такође, у наведеним насељима смјештени су средњовјековни споменици стећци под којима су сахрањени неки од чланова ове угледне средњовјековне породице.

На крају је неопходно истаћи да овим радом нису заокружена сва питања везана за властеоску породицу Пићевића већ он треба да буде основа за даљња истраживања. Детаљнија сазнања сазнања о Дабру у средњем вијеку и његовом становништву, надамо се да ће мо добити археолошким истраживањима, која су онедавно почела.

АРХИВСКА
ГРАБА

DRŽAVNI ARHIV U DUBROVNIKU:

Debita Notariae (Deb. Not.) X, (1389–1392).

Diversa Cancellariae (Div. Canc.) I, (1282–1284); XVII, (1351–1352); XX, (1365–1366); XXI, (1366–1368); XXII, (1369–1370); XXIII, (1371–1372); XXIV, (1375–1376); XXV, (1381–1383).

Lamenta de foris (Lam de for.) III (1412–1414); VIII, (1428–1430).

ЛИТЕРАТУРА

Динић, М. (1967). *Хумско-шрединска властела*, Поседна издања 397, Одељење друштвених наука 54. Београд: Српска академија наука и уметности.

Динић, М. (2003²). *Из српске историје средњег века*. Београд: Equilibrium.

Комар, Г. (2011). Натпис Богдана Хатељевића 119 година након Трухелке и један необјављени натпис из Дабра. *Слово*, бр. 31–31, 232–237.

Комар, Г. (2018). *Ћирилични најписи старе Херцеговине* (са прегледом крстова). Подгорица: Друштво за архиве и Херцеговску

Мијушковић, Ј. (1960). Хумска властеоска породица Санковић. *Историјски часопис* XI, 17–54.

Пекић, Р. (2005). *Жуја Дабар у средњем вијеку*. Билећа: СПКД Просвјета.

Стојановић, Љ. (1984²). *Стари српски записи и најписи*. Београд: Српска академија наука и уметности, Народна библиотека Србије, Матица српска.

Стојановић, Љ. (1928). *Старе српске повеље и писма*, ½. *Зборник за историју и књижевност српског народа*, Прво одељење, књ. XIV. Београд – Сремски Карловци: Српска краљевска академија.

Томовић: Г. (1974). *Морфологија ћириличних најписа на Балкану*. Београд: Историјски институт.

Тошић, Ђ. (2005). *Средњовековна Хумска жуја Дабар*. Београд: Историјски институт.

Ферјанчић, Б. (1959) *Византијски извори за историју народа Југославије II*. Београд: Византолошки институт Српске академије наука и уметности.

Храбак Б. (2003). *Из старе историје прошлости Босне и Херцеговине II*. Београд: Архивар.

Шобајић, П. (1954). *Дабарско поље у Херцеговини, антропогеографска испитивања Насеља и порекло становништва*, књ. 34. *Српски етнографски зборник*, књ. LXVII. Београд: Српска академија наука и уметности.

Шишић, Ф. (1928). *Љешојискојоја Дукљанина*. Београд – Загреб: Српска краљевска академија.

Vego, M. (1964). *Zbornik srednjovjekovnih natpisa Bosne i Hercegovine II*. Sarajevo: Zemaljski muzej.

Kurtović, E. & Filipović, E. (2011). Četiri bosanska Sokola. *Gračanički glasnik*, 32/16, 201– 222.

Lučić, J. (1984). *Spisi Dubrovačke kancelarije*, II. Zagreb: Centar za povijesne znanosti sveučilišta u Zagrebu, Jugoslovenska akademija znanosti i umjetnosti.

Sivrić, M. (1999), Srednjovjekovna župa Dabar. U P. Anđelić, M. Sivrić, T. Anđelić, *Srednjovjekovne Humske župe*. Mostar: Ziral.

RADMILO B. PEKIĆ

UNIVERSITY OF PRIŠTINA IN KOSOVSKA MITROVICA
FACULTY OF PHILOSOPHY, DEPARTMENT OF HISTORY

SUMMARY

THE PIĆEVIĆ FAMILY: HUM – DABAR NOBILITY
IN THE XIV AND XV CENTURIES

The paper presents a prominent noble family (Pićević), who was settled in Dabar, Hum land, during the fourteenth and fifteenth centuries. Based on Dubrovnik sources, then found inscriptions on the *stećak* tombstones, some members of this distinguished family and their subjects were shown.

Until the fall of the Ottoman rule in 1465, the Pićević family were governed by provincial lords Vojinović as a part of medieval Serbia, later by the Bosnian rulers, Sanković and Kosač.

The estates of the Pićević landlords were located in the settlements of Dabar: Ljuti Do, Potkom, Klečak, and Trusina. The medieval monuments of *stećak* tombstones, under which some of the members of this distinguished medieval family were buried, are located in these settlements as evidenced by the preserved tombstones.

KEYWORDS: the Pićević Family; nobility; Dabar; Dubrovnik; *stećak* tombstones.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом Creative Commons Ауторство-Некомерцијално Међународна 4.0 (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial International 4.0 licence (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).